

Narnia – Häxan och lejonet: Ordkunskap

Skönlitteratur för barn och unga från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Lyrik, dramatik, sagor och myter - Svenska/Svenska som andraspråk, Årskurs 4-6

Syfte

Skapa intresse för ord, förstå vad ord betyder, samt lära sig strategier för att lista ut vad ord betyder och hur de kan användas.

Läraren reflekterar

I var och varannan mening i en bok finns det ord som är relevanta och intressanta att stanna upp vid. Det går inte att uppehålla sig vid alla (och i bokens alla kapitel), men då och då kan det vara värt att stanna till en stund och lyfta orden i boken.

Metod

Inför läsning av ett kapitel, och ibland även efter, lyfter jag ett antal ord som är relevanta för handlingen. Jag väljer ord som jag misstänker att eleverna inte riktigt har koll på vad de betyder.

STEG 1: Jag visar eleverna var orden förekommer i texten. Information om betydelsen kan finnas före och efter ordet, men också i det sammanhang som det förekommer. Läs mer här: [Vad betyder orden i texten?](#)

STEG 2: Jag gör en ordlista som eleverna skriver av. Den fyller vi successivt på. Steg 1 och 2 genomförs med ett ord i taget.

STEG 3: Eleverna förhör sig själva och varandra muntligt både genom att förklara orden och säga rätt ord (utifrån förklaringen).

STEG 4: Vi skriver en "tokig" text där det enda kravet är att orden ska användas i korrekta sammanhang.

STEG 5: Eleverna får ordlistan i läxa och ett förhör genomförs några dagar senare.

Exempel: Narnia kapitel 1 (steg 2)

ORDLISTA KAPITEL 1

hembitråde	person som arbetar med hushåll* (äldre uttr)
förstu(trappen) el farstu	litet rum innanför ytterdörren (ofta ouppvämt)
illa/väl till mods	(o)bekväm sinnesstämning (känsloläge)
går ingen nöd	ha det bra (inget behov av hjälp)
mal(kulor)	liten fjäril; skadegörare på textilier och växter
glatt	slätt, blankt, halt
(äventyrs)lysten	stark lust
trippa	gå med lätta, nästan hoppande, steg
prydlig(t)	ordentlig och estetiskt tilltalande (fin)
utbrast; utbrista el brista ut	plötsligt säga något med stark röst

Tokig historia (steg 4)

Eleverna får såklart skriva helt egna historier! Här ett exempel som skrivits tillsammans med eleverna:

SAGAN OM HEMBITRÅDET SOM BLEV ILLA TILL MODS

Skriv en kort historia där så många av orden som möjligt ingår: *hembitråde, väl/illa till mods, farstu, går ingen nöd, mal, glatt, lysten, trippa, prydlig, utbrista.*

*Det var en gång ett **hembitråde** som var på väg in i det stora huset. Hon klev in i **farstun** och **utbrast**: – En **mal**! Hembitrådet kände sig **illa till mods** och **trippade** förbi malen. Malen flög efter henne och hon började springa. Hon halkade på det **prydliga** och **glatta** golvet. Det **gick ingen nöd** på henne, men hon kände sig **mordlysten**. Malen skulle dö!*

Exempel: Narnia kapitel 2 (steg 2)

ORDLISTA KAPITEL 2

buga (bugning)	böja överkroppen framåt och nedåt (artigt)
påflugan	som framfusigt tränger sig på; närgången
fjärran	(obestämt område) på stort avstånd
bergknall(ar)	liten rund bergshöjd
skänk	brösthögt skåp (t ex för servis)
demon	ond ande i folktro
nymf	ett kvinnligt gudaväsen (grek.)
sägen (sägner)	kort lokal berättelse (med övernaturliga inslag)
myt	religiös (äldre) berättelse om övernaturliga ting
(gruv)schakt	fördjupning (i marken) med lodräta väggar
sippra	sakta tränga fram (om vätska)
i sitt våld	fullständigt behärska; ha all makt över
befalla (befallt)	ge order till någon
stint	(se på någon intensivt) med orörlig blick

Tokig historia (steg 4)

Eleverna får såklart skriva helt egna historier! Här ett exempel som skrivits tillsammans med eleverna:

DEMONERNA I GRUVSCHAKTET

Skriv en kort historia där så många av orden som möjligt ingår: *buga, påflugan, fjärran, bergknallar, skänk, demon, nymf, sägen, myt, gruvschakt, sippra, i sitt våld, befalla, stint.*

*Det var en gång en liten pojke som begav sig till **fjärran**. Enligt **sägner** skulle det finnas en skatt i ett **gruvschakt** långt hemifrån. Han gick över många **bergknallar** och när dagen var slut var han äntligen framme. Han hade med sig ett rep och firade sig ned i schaktet. Vatten **sipprade** fram och gjorde sikten svår. När han kom till botten mötte han en **demon** som tittade **stint** på honom. Demonen hade honom **i sitt våld** och **befallde** honom att vara tyst. Demonen tyckte att pojken var **påflugan** och frågade vad han gjorde där. Pojken **bugade** och viskade tyst: Förlåt. Jag ska inte störa mer. Jag går hem!*

Förhör (steg 5)

PDF nedan kopieras dubbelsidigt och delas på mitten – Orden från kapitel 1 på ena sidan och orden från kapitel 2 på den andra.

Lgr22 Syfte

Utveckla förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften.

Förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer.

Centralt innehåll*

Skönlitteratur för barn och unga från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Lyrik, dramatik, sagor och myter. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.

Gemensam och enskild läsning. Strategier för att förstå och tolka ord, begrepp och texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, både det direkt uttalade och sådant som är indirekt uttryckt.

Ord och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.

Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.

Betygskriterier*

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar **med mycket gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **god** säkerhet. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

* årskurs 4-6